

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Projekt NEMO - NEMO opazovalna metodologija Učno gradivo

dr. Maša Vidmar, Pedagoški inštitut

Manja Veldin, Pedagoški inštitut

Ljubljana, 2022

O učnem gradivu

- Nastalo v evropskem projektu NEMO

<https://site.unibo.it/nemoproject/en/project>

<https://www.pei.si/raziskovalna-dejavnost/projekti/nemo/>

- NEMO opazovalna metodologija (orodje NEMO IO1)
- Opazujemo vedenje dojenčkov/malčkov (9-18 mesecev) tekom interakcij z drugimi – pomaga prepoznati prve potencialne opozorilne znake pri otrocih, kar pomaga pri zgodnji prepoznavi motenj avtističnega spektra (MAS) in drugih sorodnih razvojnih motenj
- Prvi del: Drsnice
- Drugi del: Priročnik za uporabo orodja NEMO

Projekt NEMO

„Nova priporočila o spremljanju otrok za razvoj inovativnega kurikulumuma za vzgojitelje_ice“ (NEw MOnitoring guidelines to develop innovative ECEC teachers' curricula)

- : Erasmus+ K2 projekt
- : september 2019 -> december 2022
- : Slovenija, Italija, Švedska, Španija, Ciper

Splošni cilj projekta

- oblikovanje predloga **enotnih smernic za spremljanje otrok (0-6)**, ki bi prispeval k **spremembi** nacionalnih politik **k enovitemu sistemu predšolske vzgoje in varstva (0-6 let)** in **pomagal** vzgojiteljem_icam **identificirati prve znake težav s socialnimi interakcijami**, ki lahko kasneje vodijo do motenj avtističnega spektra (MAS)

4 glavni rezultati projekta

Usposabljanje za vzgojiteljice o pred-jezikovnem opazovanju in zgodnjem detektiranju MAS

Usposabljanje za vzgojiteljice_je namenjeno prepoznavanje jasnih znakov težav s socialnimi interakcijami v pred-jezikovnih interakcijah med dojenčki (9-18 mesecev) in njihovimi skrbniki_cami.

Usposabljanje na delovnem mestu o metodah spremljanja, s poudarkom na spremljanju otrokovega doživljanja sistema predšolske vzgoje in varstva.

Evropsko poročilo o ogroditih in priporočila za izvedbo sistema spremljanja otrok v sistemu predšolske vzgoje in varstva (0-6)

Primerjalna poročila med enovitimi in ločenimi sistemi predšolske vzgoje in varstva, ki bodo vključevala primere dobrih praks in orodij.

Predlog za enovit sistem spremljanja otrok (0-6), ki bo vključeval metodologijo opazovanja pred-jezikovne faze in orodja za inkluzijo in razvoj otrok z MAS.

Priporočila za reformo nacionalnih politik v državah z ločenimi sistemi predšolske vzgoje in varstva.

IKT orodja za otroke z MAS

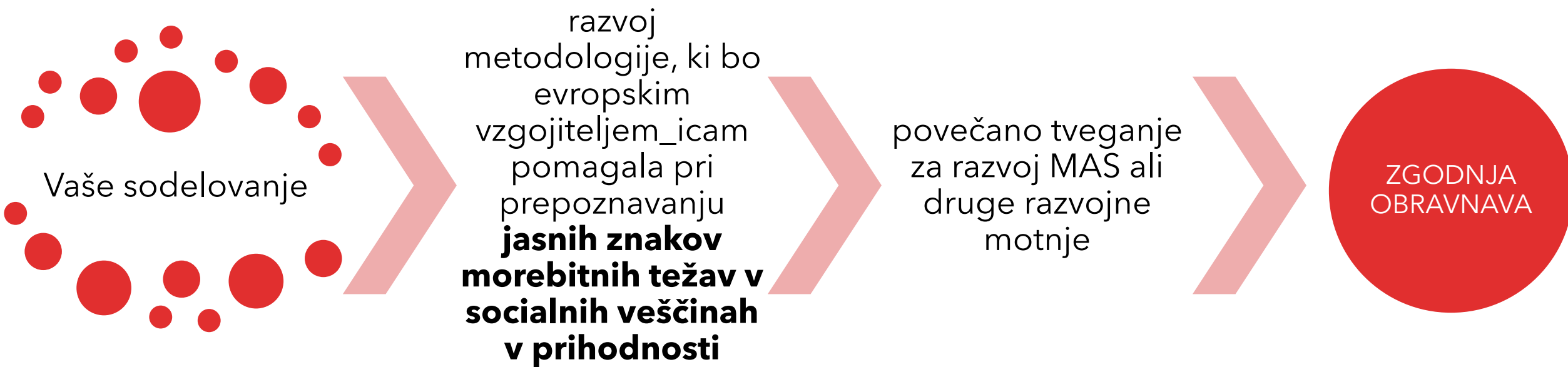
Enovit okvir IKT orodij in metodologij za razvoj enotnega pedagoškega sistema, ki bo sestavljen iz: izobraževalnih ciljev, metodologij, učnih aktivnosti, evalvacijskih pristopov in smernic za vzgojiteljice.

Smernice za kurikulum za vzgojiteljice_je (0-6)

Smernice za razvoj inovativnega kurikuluma za vzgojiteljice_je s predlogom enovitega učnega načrta za vzgojiteljice_je v predšolski vzgoji in varstvu, ki delujejo v obdobju ISCED-0.

Kurikulum bo predstavljen skozi primerjalno poročilo evropskih držav in posebnim poudarkom na primerih obstoječih dobrih praks in orodij.

Vaš doprinos

Razvojne značilnosti – socialni razvoj dojenčka do 9. meseca

- Socialno bitje
- Imitacija obraznih izrazov
- Socialni nasmeh;
- 'Konverzacija'
- Komunikacija je diadna
- Zanimanje za vrstnike
- Igra dam-daš

Razvojne značilnosti – socialni razvoj dojenčka po 9. mesecu

- Sociokognitivna revolucija
 - Skupna vezana pozornost
 - Razumevanje sebe in drugih kot intencionalnih bitij (cilji in sredstva)
 - Posnemanje namere v dejanjih
- Socialno sklicevanje

Motnje avtističnega spektra

Motnje avtističnega spektra (MAS) so vseživljenjske razvojne motnje, ki vplivajo na posameznikovo **komunikacijo, socialno interakcijo** ter **fleksibilnost mišljenja** ter posledično na to, kako posameznik dojema svet okrog sebe.

+

senzorne težave,
težave s spanjem,
težave pri hranjenju,
težave z motoriko...

Več o MAS -> <http://moodle.ettecec.eu/moodle/>

Socialno področje (MAS)

Na socialnem področju in pri komunikaciji med prve znake povečanega tveganja za avtizem pri otroku spadajo raznolike vrste atipičnega vedenja:

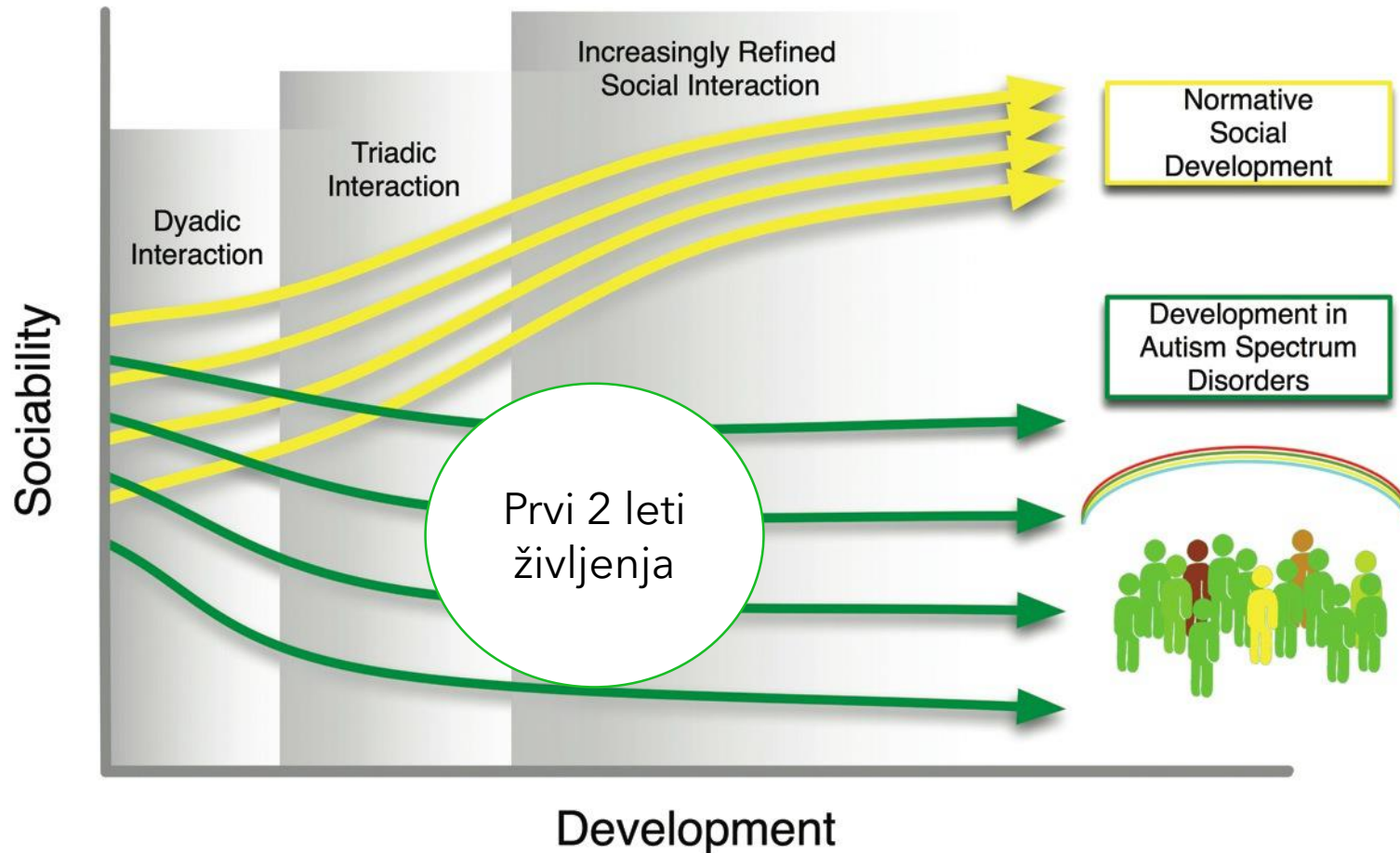
- pomanjkljiv očesni stik med druženjem,
- pomanjkljivo odzivanje na svoje ime,
- pomanjkanje zanimanja za druge otroke ali skupinsko igro,
- ne uživa v družbi z drugimi osebami,
- ne odziva se s socialnim nasmehom,
- drugih oseb ne poskuša potolažiti,
- ima omejen nabor obrazne mimike za izražanje čustev,
- pomanjkanje zanimanja za pridobivanje pozornosti vzgojitelja_ice,
- pomanjkanje spontanega posnemanja dejavnosti drugih oseb,
- na spremembe v rutinah se odzove z jezo.

Drugi znaki

Motorični in vedenjski znaki:

- slabo zaznavanje s čutili, motena motorika in druge telesne težave (t. i. ohlapno telo, slaba koordinacija med spodnjim in zgornjim delom telesa),
- pogosto mahanje z rokami,
- vrtenje predmetov, potiskanje predmetov v usta, razvrščanje predmetov v vrsto, strmenje v luči ali teksture,
- pri izražanju zanimanja ne kaže s prstom,
- ne kima z glavo.

Zgodnje odkrivanje -> zgodnja obravnava

WARREN JONES, B. A., & Klin, A. (2009). Heterogeneity and homogeneity across the autism spectrum: The role of development. *J. Am. Acad. Child Adolesc. Psychiatry*, 48(5).

**Typical Development
6 months**

**Atypical Development
6 months**

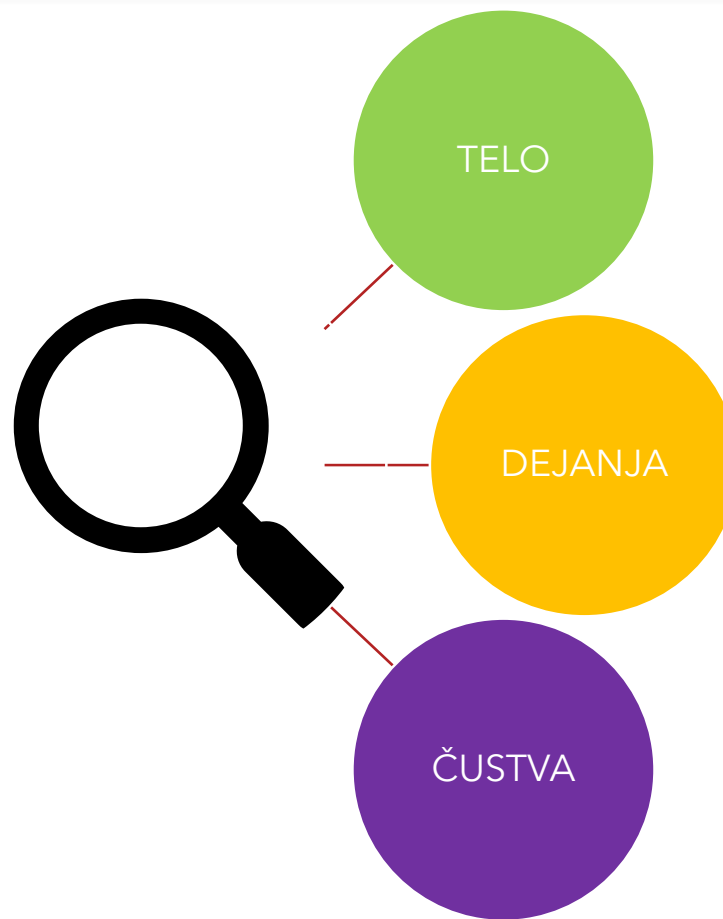
Predstavitev opazovalne metodologije NEMO

- **Spletno orodje** NEMO IO1
- Priročnik (pred vami - kot dodatna pomoč)

OPAZOVANJE in OCENJEVANJE INTERAKCIJE

- Izvedba: **opazovanje interakcije** med otrokom in skrbnikom/vzgojiteljem
- Namen: pomoč pri **prepoznavanje potencialnih opozorilnih znakov** pri otrocih (odkrivanje povečanega tveganja -> nikakor ne diagnostični pripomoček!)

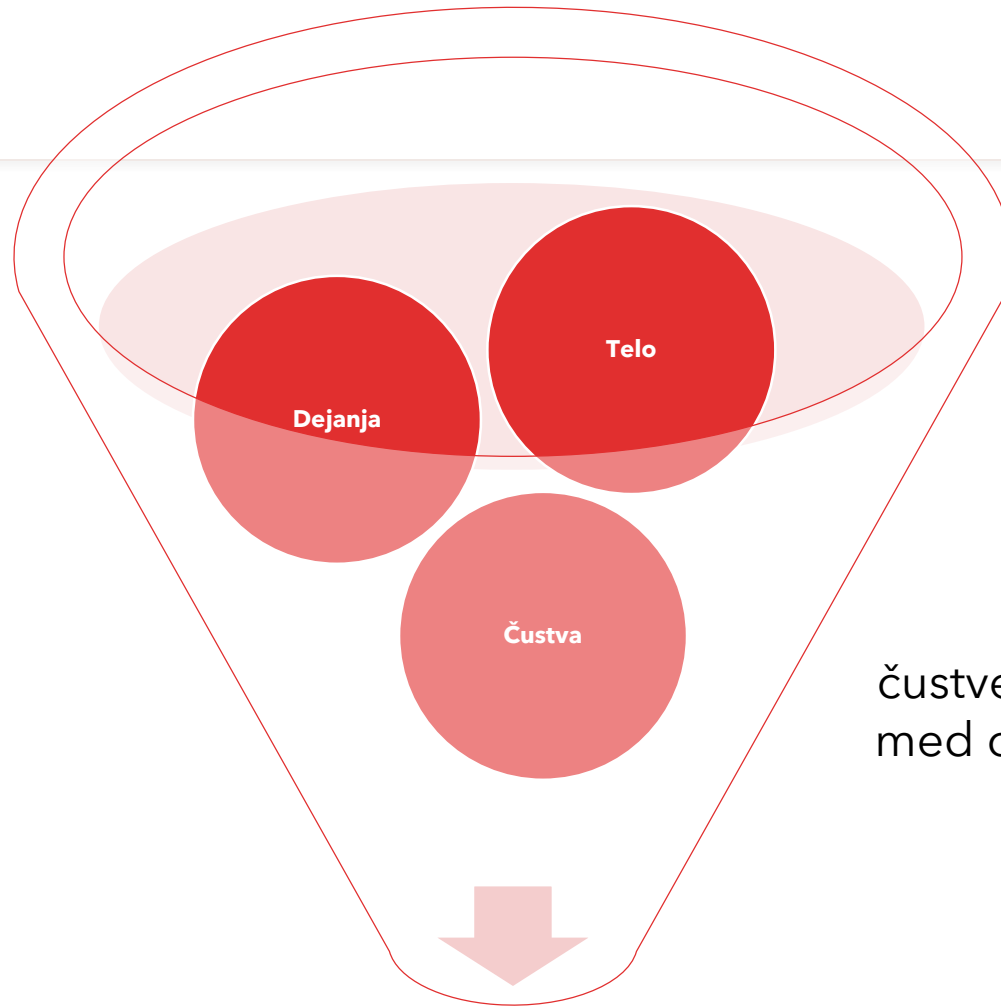
Metodologija opazovanja NEMO: 3 osnovne dimenzije

vsakdanje aktivnosti (hranjenje, igranje, delitev predmetov, skupno gibanje po prostoru...)

telesni in prostorski odnos med skrbnikom in otrokom
med njuno interakcijo.

dejanja in interakcije -
upošteva dejansko
dogajanje

čustveni odzivi, skladnost čustvenih stanj
med otrokom in skrbnikom, medsebojna
mimika, očesni stik

INTERAKCIJA

3 dimenzije x 4 podteme/postavke

Telo

- **Prostor**
- **Telo drugega (telesna uglasenost)**
- **Otrokovo telo (zavedanje telesa)**
- **Stopnja pozornosti do motoricnih sankcij vzgojitelja_ice**

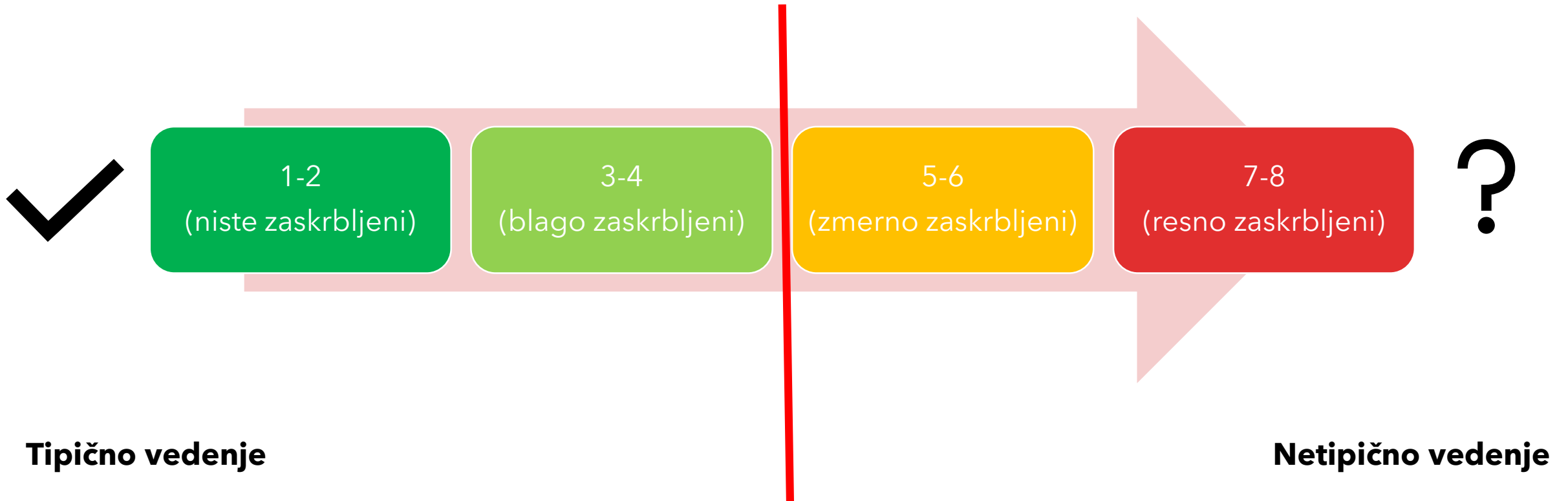
Dejanja

- **Skupna dejavnost**
- **Očesni stik med skupno dejavnostjo (vzgojitelj_ica in otrok se gledata)**
- **Skupna pozornost, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico**
- **Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice**

Čustva

- **Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje**
- **Vzajemni očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem**
- **Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglasenost**
- **Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice**

Ocenjevanje interakcije (točkovanje) (1)

Ocenjevanje interakcije (točkovanje) (2)

- Določenega vedenja (postavke) **ni/je neopazno** tekom opazovanja interakcije: **Ocena 0 -> n/r** (vedenja „ni mogoče razbrati“)
- **Merila za točkovanje:** opis in razlaga postavk:
 - Priročnik (od str. 10 do 21)
 - Orodje NEMO IO1 (vpišite **?** v okenca pod številkami -> izpis opisa vedenj za določeno točkovanje)

A) TELO

- **Prostor**
- **Telo drugega (telesna uglašenost)**
- **Otrokovo telo (zavedanje telesa)**
- **Stopnja pozornosti do motoričnih sankcij vzgojitelja_ice**

A1. - Prostor

Ta postavka meri otrokovo kompetenco v zvezi s tem, **kako zavzame prostor, kako se približa ali odmakne od vzgojitelja/-ice, predmetov ali drugih otrok.**

Ko govorimo o osebнем prostoru, raziskovalci ugotavljajo, da otroci z MAS v primerjavi z nevrotičnimi otroki pogosto vstopajo v drugačne interakcije z drugimi.

Pri otrocih z MAS se zdi, kot da:

- ne opazijo prisotnosti drugih, ki so v bližini, in se aktivno upirajo fizični bližini ali tega, da bi se jih drugi dotaknili.
- ostajajo preblizu drugim ali pa vzdržujejo pretirano razdaljo.
- se rajši ukvarjajo z igračami ali drugimi predmeti namesto z drugimi ljudmi, zato na tak način tudi zavzamejo prostor, pri čemer se zdi, da jih bolj zanima usklajevanje svojih gibov z namenom, da se igrajo z igračami (ponavadi sami), kot pa uglaševanje z gibi druge osebe.

A2. - Telo drugega (telesna uglasenost)

Ta postavka meri, v kolikšni meri otrok **pri fizičnih srečanjih prilagodi svoje telo vzgojitelju_ici ali drugim otrokom in se z njimi uglasí.**

Na primer, otrok se s celim telesom obrne v smer, v katero kaže vzgojitelj_ica, ali pa se fizično odzove na glas vzgojitelja_ice, ki ga kliče, in uglasí svoje gibe z gibom drugega z namenom poudariti trenutno fizično interakcijo, na primer med igrico »zdaj me vidiš, zdaj me ne«.

Na splošno rečeno nevrotični otroci prilagodijo svoje telo gibom vzgojitelja_ice, podobno kot pri plesu, pri katerem se telo uglasí z gibi drugega telesa. Nasprotno pa otroci z MAS običajno:

- ne zmorejo prilagoditi lastne telesne drže in gibov na način, ki je v skladu z gibi druge osebe.
- interakcije otrok z MAS bodo pogosto toge, nadzorovane, nepazljive in neprilagojene, pri čemer se bodo izogibali poskusom druge osebe, da bi se ukvarjala z njimi.
- Zaradi takšnih »neuglašnih« telesnih interakcij se nam lahko zdi, kot da se otrok upira fizični interakciji ali je zaskrbljen ali negotov glede svoje vloge v situaciji.

A3. - Otrokovo telo (zavedanje telesa)

Ta postavka meri **značilnost celotne telesne drže in sloga gibanja pri otroku, vključno z neinteraktivnimi situacijami.**

Običajno so otroci zmožni uglaševati motorične gibe in držo, kamor spada uglaševanje gibov glave, trupa, dlani, rok in nog z namenom začeti ali nadaljevati neko vrsto aktivnosti (npr. razširiti roke med plazenjem, da bi dosegli igračo ali telo druge osebe).

Otroci z MAS pogosto

- izvajajo ponavljajoče se telesne gibe, ki se pogosto pojavljajo v obliki mahanja z roko, drgnjenja, zibanja ali cepetanja.
- zavzamejo držo, ki se včasih zdi precej trda in toga, pri čemer se hkrati pojavlja tudi samostimulatorno vedenje.
- Možni so tudi motorično-gibalni primanjkljaji - motnje, kot so oslabiljeno plazenje, pomanjkanje povezanosti med zgornjim delom telesa (ki je običajno bolj ohlapno) in spodnjim delom (ki je običajno bolj toga).
- Otroci z MAS imajo lahko tudi šibkejši mišični tonus.

A4. - Stopnja pozornosti do motoričnih sankcij vzgojitelja_ice

Sankcija pomeni vsako (**pozitivna ali negativna**) vrednotenje, ki jo **vzgojitelj_ica izvede z besedami, dejanji, zvoki in kretnjami, z namenom okrepiti otrokova dejanja in reakcije**. Sankcija se običajno uporablja za **motiviranje, spodbujanje** in kot pomoč otroku pri usmerjanju njegovega obnašanja.

Postavka »telesa« meri, **kako pozoren je otrok na telesno gibanje vzgojitelja_ice in v kolikšni meri ga predvideva**. Posebno pozornost je treba nameniti **»koncu« dejanja** ali takrat, ko **dejanje zahteva specifično reakcijo otroka**. To se najpogosteje opazi takrat (vendar ni omejeno zgolj na to situacijo), ko se otrok pripravlja na to, da ga vzgojitelj_ica dvigne ali objame. Za razliko od splošnejšega in odprtega vedenja, ki ga merimo pri postavki A2, sankcija od otroka zahteva specifično telesno reakcijo.

Medtem ko bodo nevrotični otroci pogosto povsem naravno opazovali gibanje svojih vzgojiteljev_ic in temu ustrezno prilagajali lastno telesno držo ter gibe, se razlog za zaskrbljenost pojavi, če otrok kaže izrazito zmanjšano sposobnost ustreznega odziva na dejanja drugih.

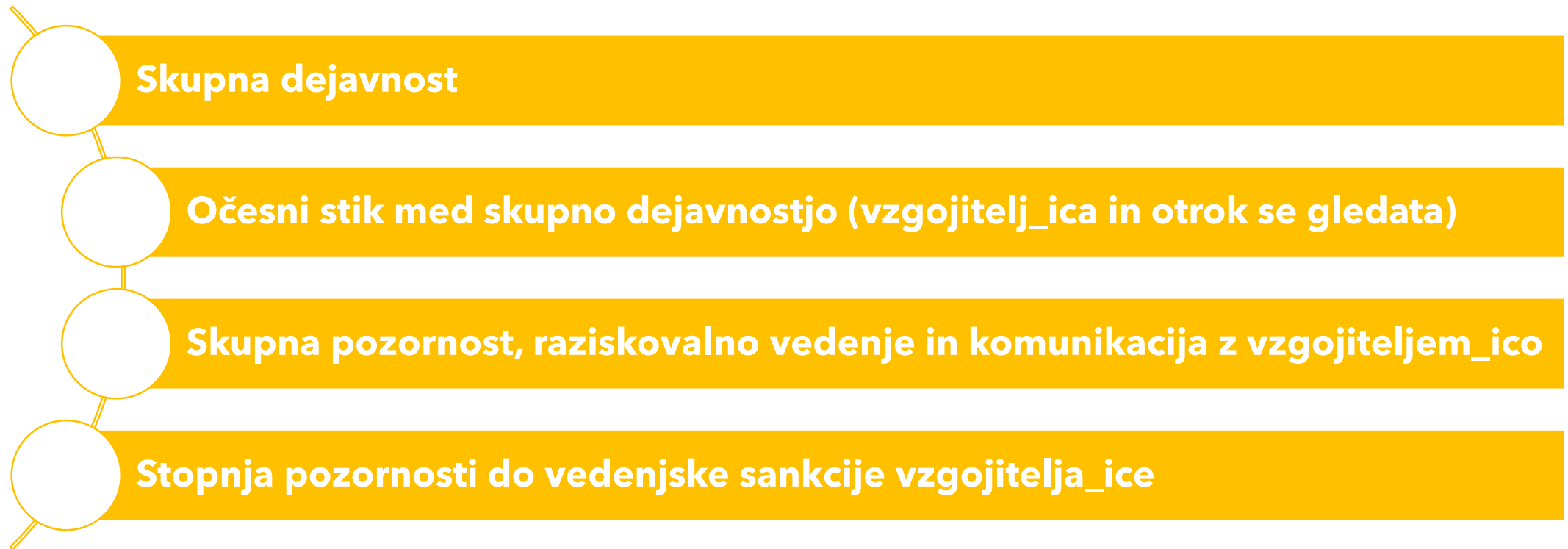
Poleg tega nevrotični otroci pogosto posnemajo telesne gibe vzgojiteljev_ic tudi zunaj strogo interaktivnih kontekstov, medtem ko otroci z MAS tega ne počnejo ali pa je pogostost takega vedenja znatno manjša.

Primer 1

- <https://www.youtube.com/watch?v=SJAOlo81bng>

	Postavke	Točkovanje
TELO	A1 Prostor	
	A2 Telo drugega (telesna uglašenost)	
	A3 Otrokovo telo (zavedanje telesa)	
	A4 Stopnja pozornosti do motoričnih sankcij vzgojitelja_ice	

B) DEJANJA

B1. - »Skupna dejavnost«

- v kolikšni meri otrok **spontano uspešno sodeluje v skupnih dejavnostih**.
- Da bi opazili prve potencialno opozorilne znake, je pomembno presoditi, ali se otrok lahko **uspešno udeležuje dejavnosti, ki niso strogo načrtovane in/ali strukturirane**.
- kako dobro se otrok znajde v interaktivnem kontekstu, na primer njegovo sposobnost, da izpolni svojo vlogo v interaktivni igri ali nalogi, pri čemer je posebna pozornost namenjena situacijam, pri katerih se **naloga/igra nenadoma spremeni ali pa se uvede nov element in se mu mora otrok uspešno prilagoditi**.
- Pri tej postavki uporabite višjo oceno, če otrok ne regulira svojega vedenja v skladu z začetkom novega dogodka ali nove zahteve po »skupni dejavnosti«.

B2. - Očesni stik med skupno dejavnostjo (vzgojitelj_ica in otrok se gledata)

Ta postavka meri **pogostost in način, s katerim otrok med skupno dejavnostjo vzpostavi očesni stik z vzgojiteljem_ico ali drugim otrokom.**

To je naravno vedenje, ki ga otroci uporabljajo za namen komunikacije in pragmatičnosti. Če se otrok vedno znova, redko ali samo včasih **izogiba očesnemu stiku ali ga ne išče in/ali se ne odziva nanj**, lahko govorimo o prvih potencialno opozorilnih znakih. Na primer, **manjša pogostost ali celo odsotnost očesnega stika in opazno pomanjkanje pozornosti za obraze** drugih ljudi sta lahko pokazatelja prvih potencialno opozorilnih znakov.

Če otrok med sodelovalno igro ali nalogo bistveno več pozornosti namenja podrobnostim v ozadju kot pa drugim ljudem in/ali se zdi, da se izogiba stiku z očmi, je to lahko znak MAS.

B3. - **Skupna pozornost**, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico

Ta postavka meri, v kolikšni meri se **pozornost otroka in vzgojitelja_ice med igro ali skupno nalogo »sinhronizira«**.

Na primer, če vzgojitelj/-ica vzbudi otrokovo pozornost v zvezi z igračo z namenom, da bi se skupaj igrala, bo otrok pogledal igračo in bo najverjetneje povabil vzgojitelja/-ico, da se igrata skupaj.

O prvih potencialnih opozorilnih znakih lahko govorimo takrat, ko ima otrok težave pri prilagajanju svoje pozornosti na pozornost vzgojitelja_ice in/ali manj pogosto komunicira z drugimi med skupnimi nalogami in igrami, tako verbalno kot neverbalno.

V takšnih primerih se nam bodo otroci zdeli »v svojem svetu«, kar se lahko kaže v izrazito zmanjšanem komunikativnem in raziskovalnem vedenju in zrenju v oči.

B4. - Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice

- v kolikšni meri otrok **zaznava, se zaveda in se ustrezno odzove na situaciji primerna dejanja in/ali kretnje vzgojitelja_ice**.
- Na podoben način kot pri postavki A4 pri tej postavki opazujemo, koliko pozornosti otrok namenja vedenju vzgojitelja_ice, ki se nanaša na vključevanje v skupne igre in naloge, ter koliko pozornosti namenja odzivom in vrednotenju vzgojitelja_ice glede svojega vedenja. Na primer, če otrok pri obroku noče jesti, vzgojitelj_ica pa še naprej vztraja, da mora, v kolikšni meri to vpliva na vedenje otroka?
- Do prvega potencialno opozorilnega znaka pride takrat, ko otrok zgreši celoten pomen dejanja, igre ali naloge in/ali ne doseže želenega rezultata po večkratnem spodbujanju, dajanju navodil in motiviranju.
- Poleg tega se otroci z MAS in otroci z motnjami v razvoju pogosto v manjši meri odzivajo na kretnje, zaradi katerih se drugi otroci počutijo dobro in jim pomagajo pri medsebojni interakciji, na primer pozitivne besede in kretnje (npr. kazanje, dvignjen palec ali trepljanje po hrbtu), kar lahko ovira njihovo sposobnost učenja in oblikovanja socialnih vezi.

Primer 2

- https://www.youtube.com/watch?v=I8m_4EU7phg

	Postavke	Točkovanje
DEJANJA	B1 Skupna dejavnost	
	B2 Očesni stik med skupno dejavnostjo (vzgojitelj_ica in otrok se gledata)	
	B3 Skupna pozornost, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico	
	B4 Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice	

C) ČUSTVA

- Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje
- Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem
- Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglasenost
- Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice

C1. - Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje (posebno pozornost posvetite pootročnemu govoru vzgojitelja_ice)

- kako otrok in vzgojitelj_ica **medsebojno prilagodita svoja čustvena stanja**. Bodite pozorni na to, ali otrok prilagaja svoja čustva čustvom vzgojitelja/-ice. To ne pomeni, da mora postati vesel, če je vzgojitelj/-ica vesel/-a; otrok se bo morda želel upirati. Preprosto poskusite opaziti, ali otrok upošteva čustveno stanje vzgojitelja/-ice, in če ga ne, uporabite višjo oceno.
- Ponavadi tako otrok kot vzgojitelj_ica nenehno prilagajata svoja čustvena stanja kot odziv na čustveno stanje drugega na spontan, tekoč in dinamičen način. Imejte v mislih tudi to, da ima vzgojitelj_ica, ki uporablja tako imenovani pootročen govor, moč, da pritegne otrokovo pozornost, zato ne precenjujte sposobnosti otroka za čustveno regulacijo, če vzgojitelj_ica iz »običajnega govora« nenadoma preide v pozornost vzbujajoč »pootročen govor«.

C2. - Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem, tj. otrok gleda neposredno v kamero (ali tik nad njo)

- **pogostost vzpostavljanja očesnega stika med otrokom in vzgojiteljem/-ico zunaj konteksta, povezanega z nalogami.**
- Otroci pogosto in spontano vzpostavljajo očesni stik z vzgojitelji_cami ali drugimi otroci in odraslimi, in sicer tudi izven situacij, povezanih z igrami in nalogami, na način, ki se zdi naraven in spontan. Takšen očesni stik ima običajno komunikacijsko funkcijo in pomaga pri splošni kakovosti interakcije.
- Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi, če se otrok zdi nezainteresiran za srečanje s pogledom druge osebe ali komunikacijo s pomočjo očesnega stika in/ali se celo zdi, da se temu izogiba. Če ocenjujete videoposnetek, ki ga je posnela oseba, ki je ni na posnetku, upoštevajte, da se bo pogosto zdelo, da otrok gleda neposredno v kamero ali tik nad njo, v primeru, da vzpostavi očesni stik s tistim, ki video snema.

C3. - Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kažejo na čustveno uglašenost

- obseg, v katerem otrok **spontano posnema ali reagira na mimiko svojih vzgojiteljev_ice**. Namesto da bi opazovali splošno čustveno stanje kot pri postavki C1, bodite bolj pozorni na to, kako se **izraz na obrazu otroka** (na primer nasmeh, smeh, namrščenost, presenečenje) **ujema z izrazom vzgojitelja_ice**, pa tudi na to, **kako se otrokov izraz na obrazu spremeni v neposreden odziv na tisto, kar je izrazil vzgojitelj_ica** (npr. ali otrok postane žalosten, če se zdi, da je vzgojitelj_ica nenadoma nezadovoljen_a?).
- Ponavadi otroci na naraven in spontan način zrcalijo čustvene izraze svojega vzgojitelja_ice. Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi takrat, ko se otroci ne zavedajo pomena izraza na obrazu vzgojitelja_ice in tega, kako bi se morali čustveno odzvati nanj.

C4. - Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice

- v kolikšni meri je otrok na **splošno pozoren na čustvene »prošnje« vzgojitelja_ice**.
- Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi, ko se otroci manj zanimajo za čustveno stanje drugih in se zato ne odzivajo na prošnje, da bi doživeli čustva, kadar bi to želeli njihovi vzgojitelji_ice. Na primer, pri interakciji z otroci z MAS se zdi, da vzgojitelj_ica nenehno poskuša vzbuditi čustvena stanja pri otroku, ki niso izpolnjena (tj. poskuša vzbuditi navdušenje pri otroku) ali pa vzgojitelj_ica doživi vidno frustracijo, ko se otrok ne odzove kontekstualno na njegovo čustveno stanje (na primer jeza na otrokovo neprimerno vedenje) in vseeno nadaljuje s svojim početjem.

Primer 3

- <https://www.youtube.com/watch?v=KB3i2DSsLbA>

	Postavke	Točkovanje
ČUSTVA	C1 Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje	
	C2 Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem	
	C3 Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglašenost	
	C4 Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice	

Orodje NEMO IO1

Dostop:

[https://unibopsice.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_bKGpZtzJZ
WcfRuS](https://unibopsice.eu.qualtrics.com/jfe/form/SV_bKGpZtzJZWcfRuS)

Primeri – Vaja

1. <https://www.youtube.com/watch?v=y7kDDFK7msw>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=OYzB7vocw9s>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=WYjSLpMbZuk>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=2iZTJyrvz6o>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=kCROIXpkOVs>

Praktično preizkušanje opazovalne metodologije NEMO

	Postavke		Točkovanje
TELO	A1	Prostor	
	A2	Telo drugega (telesna uglašenost)	
	A3	Otrokovo telo (zavedanje telesa)	
	A4	Stopnja pozornosti do motoričnih sankcij vzgojitelja_ice	
DEJANJA	B1	Skupna dejavnost	
	B2	Očesni stik med skupno dejavnostjo (vzgojitelj_ica in otrok se gledata)	
	B3	Skupna pozornost, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico	
	B4	Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice	
ČUSTVA	C1	Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje	
	C2	Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem	
	C3	Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglašenost	
	C4	Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice	

NeMo | Opazovalna metodologija

Priročnik

Nova priporočila o spremljanju otrok za razvoj
inovativnega kurikuluma za vzgojitelje_ice

Projekt NEMO
Nova priporočila o spremljanju otrok za razvoj inovativnega kurikulumu
za vzgojitelje ica

Priročnik za uporabo orodja NEMO IO1:
Priporočila, pojasnila in razlage

Kazalo

<u>1. Uvodni nagovor in postopek točkovanja: kdaj in kako uporabljati priročnik</u>	2
<u>2. Metodologija NEMO: dimenzije analize</u>	3
<u>3. Izvedba in točkovanje: priporočila o tem, kako združiti in ocenjevati interakcije</u>	8
<u>4. Merila za točkovanje: opis in razlaga postavk</u>	10

Slovenska različica: Maša Vidmar in Manja Veldin, Pedagoški inštitut

1. Uvodni nagovor in postopek točkovanja: kdaj in kako uporabljati priročnik

Draga bralka, dragi bralec,

kot vzgojitelj_ice se vsak dan posvečate svojemu primarnemu in osnovnemu poslanstvu, pomagati oblikovati prihodnost naslednjih generacij.

Ta priročnik smo zasnovali z namenom, da vzgojitelj_icam pomagamo prepoznati prve potencialne opozorilne znake pri otrocih, kar pomaga pri zgodnji prepoznavi motenj avtističnega spektra (MAS), in sicer tako, da opazujejo njihovo vedenje med interakcijami. Netipična interakcija oziroma interakcija, v kateri so odsotna določena vedenja, je lahko tudi znak za kakšno drugo sorodno razvojno motnjo, zato je izrednega pomena, da jo zaznamo čimbolj zgodaj. Cilj metodologije NEMO je pomagati pri odkrivanju povečanega tveganja za razvoj MAS, kar lahko izboljša kvaliteto življenja otroka kot tudi kvaliteto življenja njegove družine. Da bi to dosegli, vas vabimo k opazovanju in ocenjevanju otrokove aktivnosti v interakciji z vami ali z enim od vaših sodelavcev.

Med postopkom točkovanja predlagamo, da posebno pozornost namenite *interakciji* med otrokom in njegovim vzgojitelj_ico pri vsakdanjih aktivnostih, kot so hranjenje, igranje, delitev predmetov, skupno gibanje po prostoru ipd. Interakcija z otrokom z MAS (ali drugo razvojno motnjo) se bo zdela težavna, saj tako vzgojitelj kot otrok ne bosta zmogla ustvariti obojestranske povezave. Po drugi strani bosta nevrotipični otrok (brez MAS) in vzgojitelj skupaj oblikovala in raziskovala neke vrste pot, pri čemer bodo njuna dejanja, telesa in čustva uglašena.

Pričujoče orodje, sestavljeno iz 12 postavk, je razdeljeno na tri osnovne dimenzije: (A) »telo« (senzomotorična dimenzija), (B) »dejanja« (vedenjska dimenzija) in (C) »čustva« (čustvena dimenzija). Vsaka dimenzija vsebuje štiri področja (ali štiri postavke), zato da jih lahko številčno ocenite. Dimenzije in področja so podrobno pojasnjena v priročniku. Vsaka postavka se nanaša na določeno področje in vključuje namige vedenj, na katere morate biti pozorni. Vsako postavko lahko ocenite od 1 do 8, pri čemer 1 pomeni prisotnost specifičnih vedenj in kompetenc, 8 pa, da takih vedenj ni, oziroma predstavlja prisotnost primanjkljaja. Kot izhaja iz priloženih navodil, smo ocene razdelili v skupine po dve (1–2, 3–4, 5–6, 7–8). Glede na resnost motnje in opažene anomalije smo vsakemu področju dodelili lestvico problematičnosti izraženega vedenja od 1 do 2 (*zaskrbljenost ni potrebna*) in od 7 do 8 (*zelo zaskrbljujoče*).

Priporočamo, da na enem otroku izvedete vsaj dve ocenjevanji na teden dva tedna zaporedoma. Nato enak postopek (dve ocenjevanji na teden dva tedna zaporedoma) ponovite na drugem otroku, pri čemer ocenite vsaj 4 različne aktivnosti, ki jih izvede. Seveda to ni obvezno, in ko postanete bolj spretni, lahko izvedete več ocenjevanj hkrati. Vedno uporabite nov, [ločen vprašalnik](#) za vsakega otroka, ki ga ocenite. Ocenjevanje naj ne bi trajalo več kot 10 do 15 minut.

2. Metodologija NEMO: dimenzije analize

To poglavje vsebuje poglobljen opis najpomembnejših značilnosti *vsakega posameznega področja (postavke)*, ki pripadajo trem dimenzijam, uporabljenih v metodologiji NEMO: (A) *senzomotorična* (»telo«), (B) *vedenjska* (»dejanja«) in (C) *emocionalna* (»čustva«).

A - Telo:

A1. - Prostor

Ta postavka meri otrokovo kompetenco v zvezi s tem, kako zavzame prostor, kako se približa ali odmakne od vzgojitelja/-ice, predmetov ali drugih otrok. Ko govorimo o osebnem prostoru, raziskovalci ugotavljajo, da otroci z MAS v primerjavi z nevrotipičnimi otroki pogosto vstopajo v drugačne interakcije z drugimi. Pri otrocih z MAS zdi, kot da ne opazijo prisotnosti drugih, ki so v bližini, in se aktivno upirajo fizični bližini ali tega, da bi se jih drugi dotaknili. Poleg tega otroci z MAS običajno ostajajo preblizu drugim ali pa vzdržujejo pretirano razdaljo. Ponavadi se rajši ukvarjajo z igračami ali drugimi predmeti namesto z drugimi ljudmi, zato na tak način tudi zavzamejo prostor, pri čemer se zdi, da jih bolj zanima usklajevanje svojih gibov z namenom, da se igrajo z igračami (ponavadi sami), kot pa uglasovanje z gibi druge osebe.

A2. - Telo drugega (telesna uglasenost)

Ta postavka meri, v kolikšni meri otrok pri fizičnih srečanjih prilagodi svoje telo vzgojitelju_ici ali drugim otrokom in se z njimi uglesi. Na primer, otrok se s celim telesom obrne v smer, v katero kaže vzgojitelj_ica, ali pa se fizično odzove na glas vzgojitelja_ice, ki ga kliče, in uglesi svoje gibe z gibom drugega z namenom poudariti trenutno fizično interakcijo, na primer med igrico »zdaj me vidiš, zdaj me ne«. Na splošno rečeno nevrotipični otroci prilagodijo svoje telo gibom vzgojitelja_ice, podobno kot pri plesu, pri katerem se telo uglesi z gibi drugega telesa. Nasprotno pa otroci z MAS običajno ne zmorejo prilagoditi lastne telesne drže in gibov na način, ki je v skladu z gibi druge osebe. Interakcije otrok z MAS bodo pogosto toge, nadzorovane, nepazljive in neprilagojene, pri čemer se bodo izogibali poskusom druge osebe, da bi se ukvarjala z njimi. Zaradi takšnih »neuglašanih« telesnih interakcij se nam lahko zdi, kot da se otrok upira fizični interakciji ali je zaskrbljen ali negotov glede svoje vloge v situaciji.

A3. - Otrokovo telo (zavedanje telesa)

Ta postavka meri značilnost celotne telesne drže in sloga gibanja pri otroku, vključno z neinteraktivnimi situacijami. Običajno so otroci zmožni uglasovati motorične gibe in držo, kamor spada uglasovanje gibov glave, trupa, dlani, rok in nog z namenom začeti ali nadaljevati neko vrsto aktivnosti (npr. razširiti roke med plazenjem, da bi dosegli igračo ali telo druge osebe). Razlog za zaskrbljenost se pojavi, če otrok izvaja ponavljajoče se telesne gibe, ki se pogosto pojavljajo v obliki mahanja z roko, drgnjenja, zibanja ali cepetanja. Poleg tega otroci z MAS pogosto zavzamejo držo, ki se včasih zdi precej trda in toga, pri čemer se hkrati pojavlja tudi samostimulatorno vedenje. Možne so tudi motorično-gibalni primanjkljaji motnje, kot so

oslABLJENO plazenje, pomanjkanje povezanosti med zgornjim delom telesa (ki je običajno bolj ohlapno) in spodnjim delom (ki je običajno bolj togo). Otroci z MAS imajo lahko tudi šibkejši mišični tonus. Pri tej postavki uporabite višjo oceno, če opazite katere od teh znakov.

A4. - Stopnja pozornosti do motoričnih sankcij vzgojitelja_ice:

Sankcija pomeni vsako (pozitivna ali negativna) vrednotenje, ki jo vzgojitelj_ica izvede z besedami, dejanji, zvoki in kretnjami, z namenom okrepiti otrokova dejanja in reakcije. Sankcija se običajno uporablja za motiviranje, spodbujanje in kot pomoč otroku pri usmerjanju njegovega obnašanja.

Postavka »telesa« meri, kako pozoren je otrok na telesno gibanje vzgojitelja_ice in v kolikšni meri ga predvideva. Posebno pozornost je treba nameniti »koncu« dejanja ali takrat, ko dejanje zahteva *specifično* reakcijo otroka. To se najpogosteje opazi takrat (vendar ni omejeno zgolj na to situacijo), ko se otrok pripravlja na to, da ga vzgojitelj_ica dvigne ali objame. Za razliko od splošnejšega in odprtega vedenja, ki ga merimo pri postavki A2, sankcija od otroka zahteva specifično telesno reakcijo. Medtem ko bodo nevrotipični otroci pogosto povsem naravno opazovali gibanje svojih vzgojiteljev_ic in temu ustrezno prilagajali lastno telesno držo ter gibe, se razlog za zaskrbljenost pojavi, če otrok kaže izrazito zmanjšano sposobnost ustreznega odziva na dejanja drugih. Poleg tega nevrotipični otroci pogosto posnemajo telesne gibe vzgojiteljev_ic tudi zunaj strogo interaktivnih kontekstov, medtem ko otroci z MAS tega ne počnejo ali pa je pogostost takega vedenja znatno manjša.

B - Dejanja:

B1. - »Skupna dejavnost«:

Ta postavka meri, v kolikšni meri otrok spontano uspešno sodeluje v skupnih dejavnostih. Da bi opazili prve potencialno opozorilne znake, je pomembno presoditi, ali se otrok lahko uspešno udeležuje dejavnosti, ki niso strogo načrtovane in/ali strukturirane. Ta postavka meri, kako dobro se otrok znajde v interaktivnem kontekstu, na primer njegovo sposobnost, da izpolni svojo vlogo v interaktivni igri ali nalogi, pri čemer je posebna pozornost namenjena situacijam, pri katerih se naloga/igra nenadoma spremeni ali pa se uvede nov element in se mu mora otrok uspešno prilagoditi. Pri tej postavki uporabite višjo oceno, če otrok ne regulira svojega vedenja v skladu z začetkom novega dogodka ali nove zahteve po »skupni dejavnosti«.

B2. - Očesni stik med skupno dejavnostjo (vzgojitelj_ica in otrok se gledata):

Ta postavka meri pogostost in način, s katerim otrok med skupno dejavnostjo vzpostavi očesni stik z vzgojiteljem_ico ali drugim otrokom. To je naravno vedenje, ki ga otroci uporabljajo za namen komunikacije in pragmatičnosti. Če se otrok vedno znova, redko ali samo včasih izogiba očesnemu stiku ali ga ne išče in/ali se ne odziva nanj, lahko govorimo o prvih potencialno

opozorilnih znakov. Na primer, manjša pogostost ali celo odsotnost očesnega stika in opazno pomanjkanje pozornosti za obraze drugih ljudi sta lahko pokazatelja prvih potencialno opozorilnih znakov. Če otrok med sodelovalno igro ali nalogo bistveno več pozornosti namenja podrobnostim v ozadju kot pa drugim ljudem in/ali se zdi, da se izogiba stiku z očmi, je to lahko znak MAS.

B3. - Skupna pozornost, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico:

Ta postavka meri, v kolikšni meri se pozornost otroka in vzgojitelja_ice med igro ali skupno nalogo »sinhronizira«. Na primer, če vzgojitelj/-ica vzbudi otrokovo pozornost v zvezi z igračo z namenom, da bi se skupaj igrala, bo otrok pogledal igračo in bo najverjetneje povabil vzgojitelja/-ico, da se igrata skupaj. O prvih potencialnih opozorilnih znakov lahko govorimo takrat, ko ima otrok težave pri prilagajanju svoje pozornosti na pozornost vzgojitelja_ice in/ali manj pogosto komunicira z drugimi med skupnimi nalogami in igrami, tako verbalno kot neverbalno. V takšnih primerih se nam bodo otroci zdeli »v svojem svetu«, kar se lahko kaže v izrazito zmanjšanem komunikativnem in raziskovalnem vedenju in zrenju v oči.

B4. - Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice:

Ta postavka meri, v kolikšni meri otrok zaznava, se zaveda in se ustrezno odzove na situaciji primerna dejanja in/ali kretnje vzgojitelja_ice. Na podoben način kot pri postavki A4 pri tej postavki opazujemo, koliko pozornosti otrok namenja vedenju vzgojitelja_ice, ki se nanaša na vključevanje v skupne igre in naloge, ter koliko pozornosti namenja odzivom in vrednotenju vzgojitelja_ice glede svojega vedenja. Na primer, če otrok pri obroku noče jesti, vzgojitelj_ica pa še naprej vztraja, da mora, v kolikšni meri to vpliva na vedenje otroka?

Do prvega potencialno opozorilnega znaka pride takrat, ko otrok zgreši celoten pomen dejanja, igre ali naloge in/ali ne doseže zelenega rezultata *po večkratnem spodbujanju, dajanju navodil in motiviranju*. Poleg tega se otroci z MAS in otroci z motnjami v razvoju pogosto v manjši meri odzivajo na kretnje, zaradi katerih se drugi otroci počutijo dobro in jim pomagajo pri medsebojni interakciji, na primer pozitivne besede in kretnje (npr. kazenje, dvignjen palec ali trepljanje po hrbtu), kar lahko ovira njihovo sposobnost učenja in oblikovanja socialnih vezi.

C - Čustva:

C1. - Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje (posebno pozornost posvetite pootročnemu govoru vzgojitelja_ice):

Ta postavka meri, kako otrok in vzgojitelj_ica medsebojno prilagodita svoja čustvena stanja. Bodite pozorni na to, ali otrok prilagaja svoja čustva čustvom vzgojitelja/-ice. To ne pomeni, da mora postati vesel, če je vzgojitelj/-ica vesel/-a; otrok se bo morda želel upirati. Preprosto poskusite opaziti, ali otrok upošteva čustveno stanje vzgojitelja/-ice, in če ga ne, uporabite višjo

oceno. Ponavadi tako otrok kot vzgojitelj_ica nenehno prilagajata svoja čustvena stanja kot odziv na čustveno stanje drugega na spontan, tekoč in dinamičen način. Imejte v mislih tudi to, da ima vzgojitelj_ica, ki uporablja tako imenovani pootročen govor, moč, da pritegne otrokovo pozornost, zato ne precenjujte sposobnosti otroka za čustveno regulacijo, če vzgojitelj_ica iz »običajnega govora« nenadoma preide v pozornost vzbujajoč »pootročen govor«.

C2. - Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s početjem, tj. otrok gleda neposredno v kamero (ali tik nad njo):

Ta postavka meri pogostost vzpostavljanja očesnega stika med otrokom in vzgojiteljem/-ico zunaj konteksta, povezanega z nalogami. Otroci pogosto in spontano vzpostavljajo očesni stik z vzgojitelji_cami ali drugimi otroci in odraslimi, in sicer tudi izven situacij, povezanih z igrami in nalogami, na način, ki se zdi naraven in spontan. Takšen očesni stik ima običajno komunikacijsko funkcijo in pomaga pri splošni kakovosti interakcije. Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi, če se otrok zdi nezainteresiran za srečanje s pogledom druge osebe ali komunikacijo s pomočjo očesnega stika in/ali se celo zdi, da se temu izogiba. Če ocenjujete videoposnetek, ki ga je posnela oseba, ki je ni na posnetku, upoštevajte, da se bo pogosto zdelo, da otrok gleda neposredno v kamero ali tik nad njo, v primeru, da vzpostavi očesni stik s tistim, ki video snema.

C3. - Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglašenost:

Ta postavka meri obseg, v katerem otrok spontano posnema ali reagira na mimiko svojih vzgojiteljev_ice. Namesto da bi opazovali splošno čustveno stanje kot pri postavki C1, bodite bolj pozorni na to, kako se izraz na obrazu otroka (na primer nasmeh, smeh, namrščenost, presenečenje) ujema z izrazom vzgojitelja_ice, pa tudi na to, kako se otrokov izraz na obrazu spremeni v neposreden odziv na tisto, kar je izrazil vzgojitelj_ica (npr. ali otrok postane žalosten, če se zdi, da je vzgojitelj_ica nenadoma nezadovoljen_a?).

Ponavadi otroci na naraven in spontan način zrcalijo čustvene izraze svojega vzgojitelja_ice. Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi takrat, ko se otroci ne zavedajo pomena izraza na obrazu vzgojitelja_ice in tega, kako bi se morali čustveno odzvati nanj.

C4. - Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice:

Ta postavka meri, v kolikšni meri je otrok na splošno pozoren na čustvene »prošnje« vzgojitelja_ice. Prvi potencialno opozorilni znak se pojavi, ko se otroci manj zanimajo za čustveno stanje drugih in se zato ne odzivajo na prošnje, da bi doživeli čustva, kadar bi to želeli njihovi vzgojitelji_ice. Na primer, pri interakciji z otroci z MAS se zdi, da vzgojitelj_ica nenehno poskuša vzbuditi čustvena stanja pri otroku, ki niso izpolnjena (tj. poskuša vzbuditi navdušenje pri otroku) ali pa vzgojitelj_ica doživi vidno frustracijo, ko se otrok ne odzove

kontekstualno na njegovo čustveno stanje (na primer jeza na otrokovo neprimerno vedenje) in vseeno nadaljuje s svojim počtetjem.

3. Izvedba in točkovanje: priporočila o tem, kako združiti in ocenjevati interakcije

To poglavje vsebuje nekaj pomembnih pripomb v zvezi z merili za točkovanje. Zajema: 1) *kako* upoštevati vedenje, opaženo med ocenjevanjem (**opomba A**); 2) *kako je sestavljena shema ocenjevanja 1–8* in kaj ta notranja shema pomeni (**opomba B**); 3) *kdaj in kako pogosto* je potrebno orodje uporabiti (**opomba C**).

Opomba A: Kako upoštevati opaženo vedenje

Večkrat ko opazite nenavadno vedenje ali nepričakovane težave pri otrokovem vsakodnevnem vedenju in navadah, *višja naj bo ocena interakcije*. Atipičnost tega vedenja je treba razlagati tako:

- 1) *Kvantitativno*: odsotnost določenega vedenja ali navidezno nenavadno vedenje se pojavlja pogosteje in je ponavljajoče in/ali pričakovano vedenje je vse manj pogosteje prisotno;
- 2) *Kvalitativno*: vedenje je izrazito nenavadno, kar ogroža fluidnost, harmonijo in skupne dimenzije interakcije in/ali pričakovano vedenje izraža vse manj običajnih lastnosti.

Opomba B: Kaj pomenijo stopnje ocen

- 1) *Ocena 1–2* pomeni, da *niste zaskrbljeni* glede motoričnega, vedenjskega in čustvenega stanja otroka. Otrok se *obnaša primerno*, pri čemer se odziva na poskuse vzgojitelja_ice, da bi se z njim povezal_a, in poskuša z njim_njo sodelovati.
- 2) *Ocena 3–4* pomeni, da ste *blago zaskrbljeni* glede motoričnega, vedenjskega in čustvenega stanja otroka. Otrok se *obnaša nekoliko manj primerno* in zdi se, da *ni zmožen* sodelovanja z vzgojiteljem_ico ali da *ga to ne zanima*; otrok lahko izraža tudi *manjšo stopnjo nenavadnosti in/ali ima nepričakovane težave* pri senzomotoričnih, vedenjskih in čustvenih sposobnostih, potrebnih za pozitivno interakcijo. V tem primeru boste opazili, da ne kaže nekaterih pričakovanih vedenj, kljub temu pa celoten razvoj interakcije ni ogrožen. Na primer, po nekaj poskusih vzgojitelja_ice, da bi pritegnil_a pozornost otroka (ki se morda zdi samo zamišljen), ta sčasoma začne komunicirati z njim_njo. To pomeni, da boste pri tej oceni opazili interakcijo, ki ni povsem tekoča (kot pri oceni 1–2), vendar vsebuje majhne nepravilnosti, ki so lahko posledica tega, da je otrok zaposlen z nečim drugim, zamišljen, utrujen ipd.
- 3) *Ocena 5–6* pomeni, da ste *zmerno zaskrbljeni* glede stanja otroka. Očitno je, da otrok *ni zmožen* sodelovanja z vzgojiteljem_ico ali da *ga to ne zanima* in izraža določeno stopnjo anomalij pri senzomotoričnih, vedenjskih in čustvenih sposobnostih, ki so potrebne za trenutno dejavnost. Tako bo *njegovo vedenje oviralo* razvoj vzajemnih dejanj in interakcij. To predstavlja pomemben korak pri merilih ocenjevanja, saj boste pri ocenah, višjih od 5, vedenje in sposobnosti interakcije pri otroku označili kot prve potencialno opozorilne znake. Višja kot je vaša ocena, bolj bo odražala neko neprimerno, pomanjkljivo in/ali zaskrbljujoče vedenje.
- 4) *Ocena 7–8* pomeni, da ste *resno zaskrbljeni* glede stanja otroka. Otrok *očitno ne kaže*

zanimanja, je neodziven na poskuse drugih ljudi, da bi ga vključili v skupno dejavnost, in izraža pomembne pomanjkljivosti pri senzomotoričnih, vedenjskih in čustvenih sposobnostih, ki so potrebne za trenutno dejavnost. Njegovo vedenje je neprimerno in izogibajoče, kar preprečuje razvoj vzajemnih dejanj in interakcij.

Opomba C: Navodila in priporočila za točkovanje

Če niste prepričani, ali je vedenje mogoče oceniti, v polje za oceno vpišite vprašaj (»?«) in pritisnite gumb »Naprej«. Na ta način preskočite na kratek opis glavnih značilnosti točkovanja.

Če ste po branju navodil za točkovanje še vedno negotovi, če niste prepričani, ali je vedenje mogoče oceniti in/ali se vam zdi, da ga ni mogoče zaznati, v polje vpišite »ni mogoče razbrati« (n/r).

Vendar pa vas po drugem poskusu točkovanja, potem ko ste prebrali razlage parametrov in si pogledali videoposnetke usposabljanja, prosimo, da vseeno dodelite svojo oceno, razen če je to vedenje popolnoma neopazno.

Ko ste prepričani glede ocene, ki jo želite dodeliti interakciji, v polje za oceno vpišite ustrezno številko (npr. če ste ocenili interakcijo z oceno 3, vpišite 3 v ustrezno okence) in pritisnite gumb »Naprej«, da se premaknete na naslednjo postavko.

Če vedenje sodi v kategorijo »ni mogoče razbrati« (n/r), prosimo, vpišite 0 v okence »n/r«.

4. Merila za točkovanje: opis in razlaga postavk

To poglavje vsebuje opis in razlago 12 postavk metodologije NEMO, kar vam bo pomagalo razumeti, *kateri znaki* so ključni pri ocenah 1–2, 3–4, 5–6 in 7–8, zato da boste boljše razumeli, *kdaj* in *kako* podati oceno.

Telo (A)

A1. -Prostor:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1–2, če se otrok v večini interakcij približa vzgojitelju_ici in se ustrezno odzove, ko se vzgojitelj_ica približa njemu/njej, na način, ki je usklajen in primeren. Na primer, če vzgojitelj_ica hodi proti otroku, se otrok tudi sam približa vzgojitelju_ici in morda razširi roke, pri čemer prepozna interaktivni kontekst. Otrok se dobro zaveda drugih ljudi, ki so v bližini, in se drži ustrezne razdalje (tj. otrok se niti ne približuje niti ne oddaljuje preveč od drugih).

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3–4, če je otrok včasih zamišljen ali se rahlo izogiba in/ali se ne ukvarja z gibi in kretnjami drugega. Otrok se poleg tega izogiba ali se ne približa drugemu, da bi z njim komuniciral. Oceno 3–4 uporabite v primeru, ko se otrok ne odziva na gibe drugega, ker je utrujen, zaposlen z nečim drugim, se ukvarja z drugimi dražljaji ali nima motivacije.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5–6, če otrok v večjem delu interakcije kaže jasno težnjo po izogibanju vzgojitelju_ici ali se izogiba približevanju z njim_njo. Večina poskusov vključitve otroka v skupno dejavnost ne uspe ali izpadejo nerodni. Otroka bolj zanimajo druge dejavnosti kot približevanje vzgojitelju_ici, da bi z njim_njo užival v skupni dejavnosti. Večino časa je zmeden in/ali neosredotočen.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7–8, če njegovo izogibalno in neprimerno vedenje močno ogroža možnost, da z vzgojiteljem_ico sodelujeta in/ali se skupaj igrata. Oceno 7–8 uporabite v primeru, ko otrokov slog gibanja ovira razvoj ustrezne interakcije: otrok se ne ozira na prisotnost drugih in se ne odloči, da se jim približa, namesto tega raje ostaja zatopljen v druge dejavnosti oz. sploh brez dejavnosti. Večino časa med interakcijo otrok izvaja kontekstualno neprimerne gibe.

A2. - Telo drugega:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če otrok med interakcijo uspešno usklajuje svoje gibe z gibi vzgojitelja_ice. Otrok je fizično uglašen z drugo osebo, kar je razvidno iz njegovega pričakovanja kretanj in dejanj druge osebe. Otrok je sposoben izvajati in usmerjati svoja dejanja glede na dejanja drugega, kar omogoča harmonično in tekoče medsebojno fizično delovanje. Na primer, ko vzgojitelj_ica razširi roke (npr. za izražanje veselja), se otrok na to gesto odzove z ustreznim odzivom, na primer, da tudi sam razširi roke. Otrok se lahko odzove tudi z drugačnim odzivom, ki pomaga pri interakciji. Na primer, če ga želi vzgojitelj_ica dvigniti, se vidno pripravi, da ga pobere, ali pa mu/ji spusti na tla igračo, ki jo je imel v rokah, da bi vzgojitelj_ica lažje zaključil_a interakcijo.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če otrok deluje nekoliko odsoten od fizične dinamike interakcije, kar pomeni, da kljub temu, da je dovolj vključen v interakcijo in se odziva na vzgojitelja_ico, še vedno potrebuje večkratno spodbudo. Prav tako se pri otroku včasih pojavi vedenje, ki ni popolnoma usklajeno z intenzivnostjo, namenom ali koordinacijo drugih. Tako kot pri postavki A1, oceno 3–4 uporabite v primeru, ko je pomanjkanje doslednosti povsem uglašeni kretanj lahko posledica okoliščin, kot so: otrok je zamišljen, zaposlen ali ga trenutna interakcija ne zanima.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če otrok pokaže jasne telesno-gibalne težave pri usklajevanju z vzgojiteljem_ico. Otrok pogosto in večkrat izvaja nenaravnane, nepravilne in situaciji neprimerne telesne gibe/dejanja. Na primer, ko se mu vzgojitelj_ica približa, se zdi, da je nezainteresiran za sodelovanje z njim_njo, kar je razvidno iz gibov njegovega telesa. Prav tako lahko izraža težave pri razumevanju, predvidevanju in usklajevanju z vzgojiteljem_ico, namesto da bi nadaljeval s svojim vedenjem, in/ali je nezainteresiran za poskuse druge osebe za interakcijo.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če otrok kaže jasne in hude težave pri usklajevanju telesnih reakcij z vzgojiteljem_ico v obliki skladnega in harmoničnega toka telesnih interakcij, kar ogroža nastanek ali razvoj interakcije. Otroku opazno primanjkuje motoričnih sposobnosti in želje po sodelovanju in usklajevanju z drugim, zato škoduje splošni fluidnosti interakcije. Namesto da bi usklajeval svoje gibe z gibi vzgojitelja_ice, otrok: 1) izvaja neuskklajene gibe, kar povzroči težave pri interakciji z vzgojiteljem_ico; 2) izvaja omejene, ponavljajoče se in na videz nesmiselne gibe; 3) se izogiba gibom druge osebe, pri tem pa ostaja miren ali osredotočen na svoje vedenje.

A3. - Otrokovno telo (telesna drža, mišični tonus ipd.):

1–2: Otrokovno vedenje ocenite z 1 ali 2, če usklajeno premika svoje telo (roke, noge, trebušne mišice in trup, glavo, prste itd.), pri čemer razporedi teža telesa in okončin. Posebno pozornost posvetite usklajenosti med zgornjim in spodnjim delom telesa (otroci z MAS imajo lahko »gumijaste« noge). Tudi drža otroka je do določene mere tekoča in sproščena. Poleg že omenjenega, pri oceni 1–2 otrok ne sme kazati nobenega omejenega, ponavljajočega se, situaciji neprimerne, disfunkcionalnega in neinteraktivnega fizičnega vedenja (npr. mahanje z roko, hoja po prstih, premiki glave in telesa naprej in nazaj, oralna fiksacija itd.).

3–4: Otrokovno vedenje ocenite s 3 ali 4, če opazite nekaj manjših in/ali redkih senzomotoričnih težav. Na primer, da ima otrok občasno težave pri: a) stanju na lastnih nogah; b) plazenju; c) ležanju na hrbtu; d) ležanju na trebuhu; e) koordinaciji spodnjega dela telesa z zgornjim; f) premikanju nog in trupa in/ali uravnavanju teže telesa pri izvajanju dejavnosti. Poleg tega opazite nekaj redkih, rahlo ponavljajočih se nizov gibov, ki so lahko posledica razvojnih dejavnikov (senzomotorični razvoj se razlikuje od otroka do otroka) ali kontekstualnih dejavnikov. Posledično bo otrok potreboval več poskusov s strani vzgojitelja_ice, preden bo začel sodelovati z njim_njo.

5–6: Otrokovno vedenje ocenite s 5 ali 6, če opazite jasnejše in bolj zaskrbljujoče znake senzomotorične okvare, ki se pojavljajo pogosto in intenzivno, kar ogroža razvoj interakcije. Očitno je, da ima otrok težave pri: a) stanju na lastnih nogah; b) plazenju; c) ležanju na hrbtu; d) ležanju na trebuhu; e) koordinaciji spodnjega dela telesa z zgornjim; f) premikanju nog in trupa in/ali uravnavanju teže telesa pri izvajanju katerekoli druge dejavnosti. Opazite tudi primere omejenega in ponavljajočega se vedenja (npr. mahanje z rokami, hoja po prstih, premiki glave in telesa naprej in nazaj, oralna fiksacija itd.), ki so nenavadni in/ali situaciji neprimerni in ogrožajo tudi interakcijo med otrokom in vzgojiteljem_ico.

7–8: Otrokovno vedenje ocenite s 7 ali 8, če opazite več primerov hude senzomotorične težave ali prisotnost ponavljajočih se kretenj, gibov in telesno držo, ki močno ogrožajo sposobnost otroka, da sodeluje pri drugih dejavnostih (npr. otrok lahko večkrat pritisne gumb, pri čemer ne počne nič drugega). Očitno je, da ima otrok težave pri: a) stanju na lastnih nogah; b) plazenju; c) ležanju na hrbtu; d) ležanju na trebuhu; e) koordinaciji spodnjega dela telesa z zgornjim; f) premikanju nog in trupa in/ali uravnavanju teže telesa pri izvajanju dejavnosti. Opazna je tudi stalna prisotnost nenavadnega, omejenega in ponavljajočega se vedenja (mahanje z rokami, hoja po prstih, premiki glave in telesa naprej in nazaj, oralna fiksacija itd.), ki se pojavi ne le, ko je otrok stimuliran, ampak tudi brez očitnega razloga.

A4. - Stopnja pozornosti do motorične sankcije vzgojitelja_ice:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če se otrok med celotno ali med večino interakcije spontano odzove na gibe vzgojiteljev_ice, ko se uporabljajo za fizično izražanje namenov. Ti gibi izzovejo naraven odziv otroka, ki ima tako pragmatično funkcijo (npr. dvig otroka) kot tudi čustveno (npr. izražanje veselja in ljubezni). Npr. otrok razume in fizično pričakuje gibe vzgojitelja_ice, da ga pobere, da bi pospešil izid interakcije.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če imate včasih vtis, da so odzivi otroka na gibe vzgojitelja_ice, ko so ti uporabljeni za izražanje namenov in praktičnih ciljev, nekoliko neprimerni, nepravilni ali pomanjkljivi. To pomeni, da imate vtis, da otrok včasih ne zmore predvideti gibov in kretenj druge osebe in/ali se mu ne zdijo zanimivi, vendar se bo po nekaj poskusih vzgojitelja_ice ustrezno odzval na poskuse telesne interakcije. Oceno 3–4 uporabite v primeru, ko je otrokovo očitno pomanjkanje zanimanja posledica kontekstualnih dejavnikov, kot so zamišljenost, utrujenost, zmedenost ali dolgčas.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če opazite, da so odzivi otroka na motorične sankcije in gibe vzgojitelja_ice očitno neprimerni, nepravilni ali pomanjkljivi. Otrok je večkrat »slep« za splošni namen ter za praktično in interakcijsko naravo motorične sankcije, kar ovira razvoj tekoče in harmonične interakcije. Npr. otrok fizično ne predvideva gibanja vzgojitelja_ice, katerega cilj je, da ga dvigne, da bi tako pospešil izid, oziroma če to stori, »izgubi« svoje telo, kar kaže na pomanjkanje koordinacije med zgornjim delom telesa in nogami, kar povzroči ohlapno telo.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če menite, da so odzivi otroka na motorične kazni vzgojitelja_ice izredno neprimerni, nepravilni ali pomanjkljivi. Otrok ne more predvideti gibov in kretenj drugega in/ali se mu ne zdijo zanimivi. Ne samo, da je vedenje otroka neprimerno, temveč močno ogroža tudi celoten razvoj interakcije. Namesto da bi se na motorično sankcijo vzgojitelja_ice odzval pozitivno, se otrok ne odziva ali se odziva negativno. Na primer, otrok ne razume in ne more fizično predvideti poskusov vzgojitelja_ice za interakcijo z njim ali če poskuša, je neuspešen, kar kaže na telesne težave pri koordinaciji in splošno pomanjkanje telesne »inteligence«. Namesto vedenja, navedenega v opisu ocene 1–2, otrok nikoli ne pomaga pospešiti izida interakcije in je popolnoma nezainteresiran do vzgojitelja_ice (ali pa se aktivno upira njegovim/njenim poskusom, da bi ga vključil_a v interakcijo).

Dejanja (B)

B1. - Skupna dejavnost:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če je otrok v večini interakcij zainteresiran in se odziva na izjave, predloge, vprašanja in zahteve vzgojitelja_ice. To pomeni, da otrok, ki sodeluje v skupni interakciji ali igri, pokaže jasno željo po vključevanju vzgojitelja_ice v skupno dejavnost ali ga /jo izrecno povabi k sodelovanju v interakciji.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se otrok, morda zato, ker je zamišljen ali zaposlen z nečim drugim, ne odziva vedno na izjave, predloge, vprašanja in prošnje vzgojitelja_ice, tako da ima včasih nekaj težav pri sodelovanju v skupni interakciji in/ali igri. Otrok je manj odziven in/ali manj zainteresiran za sodelovanje v skupni dejavnosti. To se kaže tako, da se otrok izogiba prošnjam, besedam in kretnjam drugih, tako da mora vzgojitelj_ica nekoliko bolj vztrajati, da pri otroku izzove ustrezno reakcijo.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če opazite pogoste in/ali očitno neprimerne odzive otroka na izjave, predloge, vprašanja in zahteve vzgojitelja_ice, tako da izraža jasne težave pri strukturiranju skupne poti interakcij. Bodite posebno pozorni takrat, ko otrok še vedno opravlja svojo dejavnost in/ali prejšnjo dejavnost, in to kljub temu da vzgojitelj_ica (ali kdo drug) poskuša uvesti novo dejavnost. Oceno 5 ali 6 uporabite tudi v primeru, ko se vzgojitelj_ica trudi z usklajevanjem svojih dejanj z otrokom z namenom, da bi se skupaj igrala ali dokončala nalogo, in je interakcija med njima nerodna ali težavna. Otrok se izogiba in/ali neprimerno odziva (z nenavadnimi in neprimernimi zvoki, besedami in kretnjami v primerjavi s trenutno vrsto dejavnosti) na zahteve in naloge sodelovanja.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če opazite, da otrok nenehno ponavlja in/ali se izredno neprimerno odziva na izjave, predloge, vprašanja in prošnje vzgojitelja_ice, pri čemer ima jasne težave pri strukturiranju skupne poti interakcij. V tem primeru se otrok ne zaveda zahtev drugih, ga te ne zanimajo ali ga celo motijo. Otrokovo vedenje je izogibajoče, neprimerno, nepovezano ali celo sovražno.

B2. - Očesni stik med skupno dejavnostjo(vzgojitelj_ica in otrok se gledata):

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če otrok med večino interakcije vzpostavlja očesni stik z vzgojiteljem_ico ali/in se ustrezno odzove na očesni stik z vzgojiteljem_ico, kadar koli sodeluje v skupni igri ali dejavnosti. Otrok išče pogled drugega, se spontano odzove nanj in namerno vzpostavi očesni stik, da bi prejel informacije o pravilnem poteku interakcije, posebni vrsti dejavnosti, ki jo potrebuje, za morebitno prošnjo za pomoč, v primeru negotovosti itd.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če opazite, da se otrok včasih izogiba očesnemu stiku z drugo osebo ali ga ne išče vedno namenoma, ko je vključen v dejavnost, ampak se namesto tega raje osredotoči na druge vrste dražljajev (npr. igračo). Oceno 3 ali 4 uporabite tudi takrat, ko otrok ne vzpostavi vedno očesnega stika z namenom komunikacije z vzgojiteljem_ico in potrebuje enega ali več poskusov s strani vzgojitelja_ice, da vzpostavi očesni stik.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če se otrok večinoma izogiba očesnemu stiku ali med aktivnostjo ne išče očesnega stika, in namesto tega izraža nenavadne in neprimerne vzorce vzpostavljanja očesnega stika. Na primer, otrok se raje osredotoča na podrobnosti, ki niso v bližini oči (npr. nos, čelo) ali obraza druge osebe (npr. roke, stopala), ali se osredotoči na dražljaje v okolici, čeprav so ti dražljaji kontekstualno nepomembni (npr. luči, deli predmetov), ali pa ima prazen pogled. Otroci z MAS: 1) pogosto ne vzpostavijo očesnega stika z drugo osebo in se nanj ne odzivajo; 2) redko uporabljajo očesni stik za namen komuniciranja (npr. za usklajevanje dejanj med skupno dejavnostjo ali za pridobivanje dodatnih informacij o dejavnosti ali situaciji ali, na primer, da se prepričamo, ali je situacija varna itd.).

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se vam zdi, da je otrok med družabnimi interakcijami »slep« za očesni stik z drugimi, pri čemer ne kaže naravne težnje, da bi vzpostavil očesni stik z drugimi ljudmi. Oceno 7 ali 8 uporabite tudi v primeru, ko se vam zdi, da se otrok nikoli ne odzove na očesni stik z vzgojiteljem_ico in da ne more komunicirati z drugimi prek očesnega stika. Namesto tega se pogosto osredotoča na vse podrobnosti, razen na oči (npr. nos, čelo) ali obraz pri drugi osebi (npr. roke, noge), ali se osredotoči na dražljaje v okolici, tudi če so ti dražljaji kontekstualno nepomembni (npr. luči, deli predmetov) ali pa ima prazen pogled.

B3. - Skupna pozornost, raziskovalno vedenje in komunikacija z vzgojiteljem_ico:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če se otrok odzove na povabila vzgojitelja_ice, izjave in zahteve (npr. besede, zvoki ali kretnje), da poišče igrače in predmete ali se osredotoči nanje, ker želi pomagati pri interakciji, na primer pri skupnem igranju z igračo, ali če otrok spontano prosi, pokaže s prstom, nakaže in/ali pokaže (z besedami, zvoki ali kretnjami) na kakšen predmet ali dražljaj (na primer igračo), da bi vzbudil pozornost vzgojitelja_ice. Na splošno pa imejte v mislih, da mora biti pri oceni 1 ali 2 jasno, da je en sam predmet (npr. igrača ali orodje) v središču pozornosti *tako* otroka *kot* vzgojitelja_ice ter da se tako otrok kot vzgojitelj_ica zavedata, da se drugi osredotoča na isto stvar.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se otrok včasih, ko je z nečim zaposlen ali ko je zamišljen, izogiba ali se ne odziva ustrezno na vabila, izjave in prošnje vzgojitelja_ice (z besedami, zvoki ali kretnjami), da bi iskal ali se osredotočil na predmete ali da bi pomagal pri interakciji. Poleg tega ne bo vedno spontano prosil, pokazal s prstom, nakazal in/ali pokazal (z besedami, zvoki ali kretnjami) na kakšen predmet ali dražljaj, za katerega bi sicer pričakovali, da bo v določeni situaciji pritegnil otrokovo zanimanje. Otrok je sicer še vedno pozoren na iste predmete kot vzgojitelj_ica, vendar ga ti predmeti nekoliko manj zanimajo ali pa manj pogosto komunicira z vzgojiteljem_ico in se začne odzivati šele po nekaj poskusih.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če se otrok pogosto ne odziva na povabila vzgojitelja_ice, izjave in prošnje (z besedami, zvoki ali kretnjami), da poišče ali se osredotoči na predmete ali se nanje neprimerno odzove. Poleg tega se večinoma izogiba prošnjam, kazanju s prstom, nakazovanju, in/ali opozarjanju (z besedami, zvoki ali kretnjami) na kakršen koli predmet ali dražljaj, kot bi pri takšni situaciji pričakovali. Otroka v veliki meri ne zanimajo predmeti in situacije, ki zanimajo vzgojitelja_ico, raje se igra ali se ukvarja z lastnimi dejavnostmi.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se otrok nikoli ne odzove na povabila, izjave in prošnje vzgojitelja_ice (z besedami, zvoki ali kretnjami), da poišče predmete ali se na njih osredotoči neprimerno ali se sploh ne odzove. Poleg tega mu v celoti manjkajo komunikacijske sposobnosti, da bi z besedami, zvoki ali kretnjami označil predmet ali dražljaj, kot bi pričakovali glede na situacijo. Otrok je popolnoma nezainteresiran za sodelovanje v interakciji z vzgojiteljem_ico in ne kaže zanimanja za stvari, ki zanimajo vzgojitelja_ico: raje se igra sam, očitno je, da se osredotoča na kontekstualno nezanimive ali neprimerne dražljaje ali predmete (npr. luči, teksturo, dele igrač itd.), kljub poskusom vzgojitelja_ice, da ga vključi v skupno dejavnost.

B4. - Stopnja pozornosti do vedenjske sankcije vzgojitelja_ice:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če je med večino interakcije otrok zainteresiran za sankcijo vzgojitelja_ice med in/ali po skupni dejavnosti. Vedenjska sankcija je vsaka vrsta vrednotenja (s pozitivnim ali negativnim tonom), ki se uporablja za okrepitev otrokovih dejanj. Pojavlja se med ali po tem, ko je otrok izvedel dejanje, in se uporablja za motiviranje, spodbujanje in pomoč otroku, da usmeri svojo pozornost in razvije ustrezne sposobnosti. Ob pravilni uporabi je sankcija tako prijetna in funkcionalna, da se otrok odloči za kakršno koli interakcijo preprosto zato, da bi prejel pozitivno priznanje vzgojitelja_ice.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če otrok včasih potrebuje več poskusov s strani vzgojitelja_ice, da se odzove na sankcijo. Zdi se, da je rahlo zamišljen in včasih neosredotočen na vedenjsko sankcijo vzgojitelja_ice, pri čemer ima raje druge vrste dražljajev iz kontekstualnih razlogov: otrok je lahko zaposlen s čim drugim ali zamišljen, po enem ali več poskusih pa se ustrezno odzove na sankcijo druge osebe.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če je otrok očitno nezainteresiran ali ga le redko zanima vedenjska sankcija vzgojitelja_ice. Otrok pogosto ne reagira na vzgojiteljeve_ičine besede, zvoke in kretnje in raje deluje sam brez vmešavanja drugih, tudi potem, ko ga vzgojitelj_ica poskuša vedenjsko sankcionirati. Otroku ni mar, da bi od vzgojitelja_ice prejel kakršno koli motivacijo, prav tako ne zahteva navodil vzgojitelja_ice za dokončanje dejavnosti.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če je otrok dosledno nezainteresiran za vedenjske sankcije vzgojitelja_ice; je »slep« in »gluh«. Otrok ne reagira ali se neustrezno odzove na vzgojiteljeve_ičine besede, zvoke in kretnje. Namesto tega še naprej deluje sam in očitno ne opazi poskusov vzgojitelja_ice, da bi ga vključil_a v dejavnost. To pomeni, da otrok nikoli ne reagira na sankcijo ali se vedno odzove na kontekstualno neprimeren način; uporablja kontekstualno neprimerne besede, zvoke ali kretnje, ki očitno nimajo skupnega, lahko razumljivega komunikacijskega namena.

Čustva (C)

C1. - Vzgojitelj_ica in otrok medsebojno uravnavata svoje čustveno stanje (posebno pozornost posvetite pootročnemu govoru vzgojitelja_ice):

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če se otrok med celotno ali večino interakcije dobro odziva na čustvene besede, kretnje in izraze vzgojitelja_ice in čustva izraža na kontekstualno ustrezen način. Otrok spontano uglaši svoje čustveno stanje s stanjem vzgojitelja_ice, kar vpliva na čustveno stanje vzgojitelja_ice in kar nadalje omogoča razvoj čustvene vzajemnosti in koordinacije. Primeri takšnega vedenja vključujejo čustvene kretnje (tj. gibe rok, ki nakazujejo veselje), nasmehne in druge znake, ki jih otrok posnema ali se nanje odzove na čustven način. Vendar pri tem ne precenjajte t. i. pootročnega govora, spontane vrste »nežnega glasu«, ki ga vzgojitelj_ice uporabljajo za komunikacijo z otroci. Takšen glas lokalno izzove reakcije pri otroku, običajno ga nasmehi in/ali se odzove s podobnim čustvenim odzivom tudi v interakcijah, ki jim sicer manjka vzajemna čustvena dinamika.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se otrok včasih ne odziva na čustvene izraze vzgojitelja_ice, ko bi to pričakovali, in se namesto tega zdi malce zamišljen, zaposlen za nečim drugim ali ga pritegnejo druge vrste zanimivih dražljajev. Potrebno ga je nekajkrat pozvati, preden se odzove na različna čustvena stanja vzgojitelja_ice, na primer se smeji, potem ko se vzgojitelj_ica smeji, se nasmehne, potem ko se vzgojitelj_ica nasmehne, se smeji in/ali nasmiha med premikanjem proti vzgojitelju_ici z odprtimi rokami, potem ko mu je ta nežno prigovarjal_a.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če se otrok pogosto ne odziva na čustvene izraze vzgojitelja_ice, kadar bi to pričakovali, in/ali če se zdi, da se odziva na čustveno neprimeren način. Za dodelitev te ocene mora biti otrok večkrat čustveno izzvan, preden se odzove, in tudi takrat se lahko zdi, da ga ne zanima vsebina čustvenih izrazov pri vzgojitelju_ici. Otrok pogosto tudi ne uspe ustrezno odgovoriti, ko bi sicer pričakovali določeno vrsto čustvenega odziva.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se otrok nikoli ne odzove na čustvene izraze vzgojitelja_ice, kadar bi sicer pričakovali odziv, in/ali če se otrok vedno odzove čustveno neusklajeno in/ali neprimerno. Očitno je, da se otrok ne zanima za čustveno stanje drugega, kot bi bil neobčutljiv na čustvene izraze vzgojitelja_ice, in zdi se, da mu ni mar, da bi sam ustvarjal čustvene izraze. Nasprotno, otrokovo pozornost in čustva jasneje izzovejo dražljaji v okolici, zlasti predmeti. Tako so izrazi čustev pri otroku očitno neprimerni in se ne uporabljajo za namen komuniciranja. Pravzaprav se lahko poskusi vzgojitelja_ice, da bi vzbudil_a njegovo zanimanje, zdijo celo nadležni, zaradi česar se mu/ji izogibajo ali se negativno odzovejo na njegova/njena dejanja.

C2. - Vzajemen očesni stik (vzgojitelja_ice in otroka) med interakcijo, ki ni neposredno povezana s trenutnim početjem, tj. otrok gleda neposredno v kamero (ali tik nad njo):

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če otrok med celotnim potekom ali večino interakcije spontano vzpostavi očesni stik z vzgojiteljem_ico in se odzove na njegov_njen pogled z namenom, da ustvari čustveno povezavo. Do tega lahko pride, vendar ni nujno, medtem ko otrok z vzgojiteljem_ico izvaja druga dejanja. Medtem ko je bila postavka B2 namenjena odkrivanju medsebojnega očesnega stika, ki se uporablja za pomoč določenemu nizu dejanj in interakcij, v tem primeru opazujte, ali se očesni stik uporablja za izražanje čustvenega stanja, ne glede na kakršen koli praktičen cilj (čeprav lahko pri tem pomaga), saj je vzpostavljanje očesnega stika pogosto bistveno, smiselno in čustveno prijetno za vse ljudi od prvih tednov življenja dalje.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se v določenih trenutkih interakcije otrok ne odzove vedno na očesni stik vzgojitelja_ice, ko ga vzgojitelj_ica pogleda, in otrok kaže rahlo nagnjenost k izogibanju očesnemu stiku. Otrok potrebuje nekaj poskusov s strani vzgojitelja_ice, preden uspešno vzpostavi očesni stik. Takšno pomanjkanje pripravljenosti za očesni stik je lahko posledica tega, da otroka motijo druge dejavnosti ali dražljaji. Druga možnost je, da otrok potrebuje le več truda s strani vzgojitelja_ice.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če opazite, da se otrok pogosto izogiba očesnemu stiku z vzgojiteljem_ico, kadar ga le-ta gleda. Pri tej oceni upoštevajte tudi vedenje, pri katerem otrok izraža vztrajno težnjo, da ne vzpostavi očesnega stika. Na primer, otrok kaže nagnjenost k umikanju pogleda (pri čemer se ne osredotoča na noben poseben dražljaj), se osredotoča na vse podrobnosti (npr. nos, čelo, roke) razen na pogled vzgojitelja_ice ali se osredotoča na dražljaje v okolici, tudi če so kontekstualno nepomembni ali nesmiselni (npr. luči, deli predmetov) ali ima prazen pogled.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se otrok nikoli (ali skoraj nikoli) ne odzove na očesni stik vzgojitelja_ice, ko ga vzgojitelj_ica pogleda, in/ali če otrok nikoli sam ne vzpostavi očesnega stika. Otroka poleg pogleda vzgojitelja_ice vizualno pritegnejo druge vrste dražljajev, opazen pa je tudi njegov poseben način premikanja oči. Tako na nek način še bolj očitno kot v prejšnjih točkah vzgojitelj_ica ne more vzpostaviti smiselnega očesnega stika z otrokom, ne more prepoznati njegovih čustev ali vzajemno deliti svojih čustev z njim.

C3. - Čustveni izrazi na obrazu (posebno pozornost posvetite nasmehom), ki kaže na čustveno uglasenost:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če otrok v večini interakcij spontano reagira na izraze na obrazu vzgojitelja_ice, kadar jih le-ta uporablja za izražanje čustvenega stanja, in/ali ko otrok uporabi izraze na obrazu, da sporoči čustveno stanje. Na splošno bi se moralo otrokovo čustveno stanje razvijati skupaj s vzgojiteljevim_ičinim, pri čemer bi morala vplivati drug na drugega z medsebojnim izražanjem. Na primer, v veseli situaciji, ko se vzgojitelj_ica nasmehne otroku, se ta ustrezno odzove z nasmehom ali pa se spontano nasmehne vzgojitelj_ici, da izrazi veselje in ljubezen. Hkrati je otrok žalosten ali zaskrbljen, če je vzgojitelj_ica jezen_a ali zaskrbljen_a, pri čemer svoj izraz na obrazu ustrezno prilagodi situaciji.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se otrok ne odziva vedno na mimiko vzgojitelja_ice in/ali če izraža težnjo, da v ustreznih trenutkih in/ali ne pokaže vedno jasne čustvene mimike na ustrezen način. Na primer, otrok se ne nasmehne vedno vzgojitelj_ici ali pa naredi grimaso, ko bi bilo bolj primerno, da se nasmehne. Za doseganje ocene 3 ali 4 se ti očitno neprimerni ali presenetljivi izrazi ne bi smeli pojavljati prepogosto in se lahko med interakcijo še vedno spreminjajo, in tako ne ogrožajo njenega razvoja.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če jasno opazite, da se otrok ne odziva na mimiko vzgojitelja_ice, ko gleda proti njemu, in/ali če se otrok nagiba k temu, da ne uporablja čustvenih izrazov na obrazu, usmerjenih proti vzgojitelju_ici v ustreznem trenutku in na primeren način. To pomeni, da v večini interakcij otroka ne vodi naravna težnja, da se odzove na izraze na obrazu druge osebe. Otrok lahko nepričakovano in brez kakršnega koli kontekstualnega razloga uporabi obrazno mimiko na način, ki nima očitnega komunikacijskega namena. Na primer: otrok 1) se nasmehne v smeri drugega, ne da bi se mu nasmehnil neposredno, 2) sploh ne more izraziti nobenega čustvenega izraza in 3) uporabi druge čustvene izraze brez očitnega razloga.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se otrok v večini interakcij ne odzove na mimiko vzgojitelja_ice, ko ga le-ta gleda, in/ali če ne uporabi in ne nameni čustvenih izrazov na obrazu vzgojitelju_ici v primernih trenutkih in/ali na ustrezen način. Oceno 7 ali 8 uporabite v primeru, ko otroku v celoti manjka zanimanja ali motivacije za odziv na čustvene izraze drugih, če večkrat nepričakovano izrazi mimiko na način, za katerega se zdi, da nima nobenega kontekstualnega razloga ali navideznega komunikacijskega namena. Na primer: otrok 1) se nasmehne v smeri drugega, ne da bi se mu nasmehnil neposredno, 2) sploh ne more izraziti nobenega čustvenega izraza in 3) uporabi druge čustvene izraze brez očitnega razloga.

C4. - Stopnja pozornosti do čustvene sankcije vzgojitelja_ice:

1–2: Otrokovo vedenje ocenite z 1 ali 2, če se zdi, da je otrok nenehno in spontano zainteresiran za prejem čustvene sankcije vzgojitelja_ice. Na primer, če je srečen po prejemu pohvale ali razočaran ali žalosten po negativnem komentarju, dejanju ali čustvu, povezanem z njegovim vedenjem. Običajno je za vsakega otroka (pozitivna) čustvena sankcija pogosto tako prijetna in zanimiva, da motivira otroka, da začne kakršno koli interakcijo in intersubjektivno dejavnost, samo da bi prejel čustveno priznanje vzgojitelja_ice.

3–4: Otrokovo vedenje ocenite s 3 ali 4, če se otrok včasih ne odzove na čustvene sankcije vzgojitelja_ice, ker je zaposlen z nečim drugim, zamišljen ali ima raje druge vrste dražljajev. Zato otrok, osredotočen na druge dražljaje, potrebuje pomoč vzgojitelja_ice, tako da ga ta pogosteje stimulira s ponavljajočimi se čustvenimi sankcijami. Kljub temu da je otrok rahlo zamišljen in se ne odziva vedno tekoče in s pričakovanim navdušenjem na prošnje drugih, kot je bilo opisano v prejšnji oceni (1–2), otrokove reakcije ne ovirajo razvoja interakcije. Treba ga je le nekoliko spodbuditi.

5–6: Otrokovo vedenje ocenite s 5 ali 6, če se otrok pogosto ne odziva na čustvene sankcije vzgojitelja_ice, pri čemer ga_jo gleda, in/ali če se otrok nagiba k neprimernemu odzivu. To pomeni, da se med večino interakcije otrok ne zanima za čustvene sankcije vzgojitelja_ice in se nanje običajno ne odziva in/ali se odziva neprimerno (npr. ko vzgojitelj_ica otroka spodbuja, ta začne jokati). Vzgojitelj_ica potrebuje več poskusov, preden dobi reakcijo, ki je pogosto neprimerna. Na primer, potem ko vzgojitelj_ica poskuša vzbuditi čustveni odziv z nasmehom, pogovorom, smehom, se lahko otrok odziva s kričanjem, jokom, ignoriranjem ali spuščanjem nerazumljivih glasov.

7–8: Otrokovo vedenje ocenite s 7 ali 8, če se otrok v večini interakcij ne odziva na čustvene sankcije vzgojitelja_ice in/ali če se otrok skoraj vedno odzove neprimerno, kar ogroža ustrezen razvoj interakcije. Oceno 7 ali 8 uporabite v primeru, ko otrok izraža popolno pomanjkanje zanimanja za sankcije vzgojitelja_ice in ni motiviran, da bi se nanje ustrezno odzval; če vzgojitelj_ica ne more ustvariti prostora vzajemnih čustev; če otrok ne izraža nikakršne sposobnosti za ustrezno reakcijo (je neodziven na poskuse vzgojitelja_ice) in/ali pogosto reagira neprimerno. Na primer, na številne neuspešne poskuse vzgojitelja_ice, da bi dosegel_a čustveno reakcijo z nasmehom, smehom, kretnjami ali govorom, se otrok odziva z vpitjem, jokom ali spuščanjem nerazumljivih glasov in/ali ponavljanjem besed ali zvokov.